

ds. Joep Dubbink

Schriftlezing: Johannes 12:12-19

Gemeente van onze Heer,

Palmzondag is altijd die vreugdevolle zondag, waarop Jezus als koning wordt binnengehaald. Een feest dat tot de verbeelding spreekt, en niet pas in onze tijd: in het Catherijneconvent, museum voor Nederlandse kerkgeschiedenis, kunt u een Middeleeuws houten beeld zien, bijna levensgroot, van Jezus op een ezel. De wiertjes onder de ezel zijn een aanwijzing dat het beeld echt gebruikt werd, in de liturgie, om de intocht van de Heer te verbeelden!

Wij doen dat op onze manier, met een optocht en een drumband, althans, dat deden we; nu doen we het al voor het tweede jaar op rij *niet*, vanwege de beperkingen. Maar u kunt het zich nog wel voorstellen: vrolijk, rumoerig, volks en spontaan. Zo ongeveer moet het ook in de tijd van Jezus geweest zijn. Een beweging van onderop, van het volk, met een leider die populair is en die kritisch staat tegenover het heersende regime, er is niets waar de zittende macht banger voor is, dat horen we zo.

Maar wat gebeurt hier nou eigenlijk? Het is bijna Pesach, er is een grote menigte naar Jeruzalem gekomen om dat feest te vieren. Mensen uit de uithoeken van Israël, ook Joden die in het buitenland woonden, 'expats' die voor het feest terugkomen, en vermoedelijk ook niet-joden, mensen die geïnteresseerd geraakt waren in dat verhaal van die bijzondere God, die zonder beeld vereerd werd; de Joodse godsdienst was populair in deze tijd, en had flinke aantrekkingskracht. En als die menigte hoort dat Jezus naar Jeruzalem komt, dan zijn ze door het dolle heen. Zijn roem is hem vooruitgegaan, de wondertekenen, de genezingen, het verhaal over de wijn en dat over het brood, ze zijn rondgegaan. In deze tijd, in een land dat al lange tijd bezet is door de Romeinen (met nog heel wat meer gevolgen dan onze *lockdown*), een volk dat smacht naar iets anders, iets nieuws, bevrijding, dan slaat zomaar de vlam in de pan, de vlam van een Messiaanse opstand.

Teksten om dat te ondersteunen zijn er te over. 'Gezegend die daar komt in de naam van de Heer, Hosanna', die Psalmtekst (Psalm 118:26) ligt zomaar klaar. De Psalm is ooit liturgisch voor de koning bedoeld geweest, om de goede koning die bevrijding en bescherming brengt toe te zingen, dat hij dat bevrijden en beschermen doet 'in Naam van de HEER'. Dus dat de pelgrims hier 'de koning van Israël' toevoegen, dat klopt helemaal – behalve dat ze het niet voor de koning zingen, want er is geen koning! Nou ja, er is Herodes, die meeloper met de bezetters, maar dat is geen koning, dit wordt toegezongen aan die man uit Nazaret met zijn verhalen over God en zijn wondertekenen. 'Koning', dat moet *hij* worden! Dat wilde de menigte al eerder, misschien herinnert u 't zich nog van twee weken geleden. Dat Jezus na het uitdelen van de broden (Joh. 6:15) aanvoelt dat ze hem koning willen maken, en snel de wijk neemt? Het woord 'koning' hangt steeds boven de verwachtingen rond Jezus, en de vraag is wat dat dan betekent, wat voor koningschap dat zal zijn.

Het enige wat Jezus zelf doet, is dat ezeltje. De rest overkomt hem, maar voor dat ezeltje kiest hij zelf. Daar hoort weer een andere tekst bij, uit de profeet Zacharia (9:9-10), en die is aangehaakt aan de vorige tekst door één woord, 'koning' natuurlijk. 'Dochter Sion, je koning komt, gezeten op het veulen van een ezel! Dus Jezus antwoordt, zonder woorden maar door daden, door de keuze van een ezeltje, op de woorden van de menigte, alsof hij wil zeggen: OK, *als* ik dan jullie koning moet zijn, dan eentje à la de profeet Zacharia, en dat is misschien *niet* de koning die jullie verwachten.

Koningen rijden niet op ezels. Je snapt ook wel waarom. Een paard, dat is een rijdier voor een koning. Het is niet alleen een fraai, edel dier, maar het is ook een formidabele kracht in de strijd. Een ruiter is veel sneller dan iemand te voet, een ruitereenheid is een krachtig wapen in de strijd, dat kun je vergelijken met een tank van nu.

Wat doet Jezus door een ezel te kiezen? Hij laat iets van een ander koningschap zien. Als je Zacharia's profetie helemaal leest, kom je ook het woord 'zachtmoedig' tegen als kenmerk voor dat andere koningschap. De ezel symboliseert dat, in zijn dienstbaarheid, zijn beschikbaarheid, zijn bescheidenheid; uitstraling heeft een ezel nu eenmaal niet. Je kunt hoog te paard zitten, maar 'hoog te ezel', dat gaat niet. Een ezelerijder heeft al gauw iets komisch, iets koddigs. Zulk koningschap, dat is waar Jezus voor gaat.

Dat is niet *alleen* een kwestie van bescheidenheid. Juist dat gaan zitten op een ezel heeft ook iets heel pretentieus. Jezus pakt wel degelijk de profetie van Zacharia op, en misschien doet de ezel sommigen ook nog denken aan Salomo: die kwam ook op een ezel Jeruzalem binnen en werd erkend als de ware opvolger van koning David; zo heel onschuldig is de ezel nu ook weer niet. Een ezel scheidt verwachtingen. 'Wie van een ezel droomt', zegt een van de rabbijnen, 'die mag hopen bij leven de Messias te ontmoeten'.

De Palmtakken, die waren er ook bij de intocht van Judas Makkabeüs, de vrijheidsstrijder die een eeuw of twee vóór Jezus Israël (tijdelijk althans) bevrijdde van de verdrukker. Maar Judas Makkabeüs was een militaire aanvoerder, hij bevrijdde met geweld. Bij hem wel palmtakken maar geen ezel, en dat zal geen toeval zijn, dat paste niet bij hem. Maar hoe moet het dan met dat andere, alternatieve koningschap van Jezus, hoe moet dat uitwerken, hoe moet dat doorwerken?

Daarover gaat het tweede gedeelte van deze dienst. We luisteren eerst naar het projectlied voor de veertigdagentijd.

De liturgische kleur wisselt van rood naar het paars van de veertigdagentijd.

Muziek – zondagsgebed – lezing van Johannes 12:16-19

Misschien hebt u in de tussentijd even kunnen nadenken over Jezus' koningschap. Het is één ding om te belijden dat Jezus onze koning is, dat we ons als zijn onderdanen zien, aan zijn wetten willen gehoorzamen, Hem als de hoogste autoriteit willen zien. Ik hoop dat we dat allemaal willen. Maar hoe krijgt dat koningschap dan vorm? Waar wordt het zichtbaar? En waarom nog maar zo mondjesmaat?

Wie in deze wereld om zich heen kijkt, ziet er vaak weinig van. Zeker, het nieuws in de media is eenzijdig, het laat bijna nooit dingen zien die goed gaan, mensen die floreren onder goede zorg of die rondkomen van hun inkomen, nieuws gaat over de dingen die misgaan. Maar er gaat ook wel veel mis: ik krijg de beelden maar niet uit m'n hoofd van de prachtige brede straten in Yangon, Myanmar, waar ik drie jaar geleden was, en die nu telkens figureren in schokkende scènes waarbij het leger schiet op vreedzame demonstranten. En zo zou je door kunnen gaan, van het grote onrecht van de vluchtelingen aan Europa's grenzen tot het miezerige gegraai in subsidies, door christelijke politici toegedekt. Jezus regeert? Laat me niet lachen! Hoog tijd om het rood van ons enthousiasme maar weer in te ruilen voor het sombere paars van de realiteit: het koningschap van Jezus is belofte, toch?

In de paar verzen in dit tweede deel van de dienst worden we ons ineens bewust, dat die intocht van Jezus *niet* de definitieve komst van zijn koningschap is. In een soort 'terzijde' zegt de verteller: dit was nou een van die dingen in het optreden van Jezus, waarvan de betekenis pas later op z'n plek viel. Johannes doet dat vaker, zo'n tussenopmerking. Nadat Jezus de geldwisselaars uit de tempel had gegooid plaatst hij ook zo'n opmerking. In beide gevallen zegt hij: dat wordt pas duidelijk bij.

Jezus' verheerlijking, of, nadat hij uit de doden was opgewekt. Ondanks het enthousiasme van deze menigte wordt het koningschap van Jezus niet bereikt door algemene bijval, en ook niet, *zeker niet*, door dwang en geweld. Het wordt bereikt op die onnavolgbare weg die Jezus vorige week schetste, in woorden die eigenlijk op wat wij vandaag lezen aansluiten: over het zaad, dat in de grond moet. Over de neergang, de dienstbaarheid, de liefde tot het einde. Dat alles brengt de pijnlijke waarheid aan het licht dat wij ons massaal verzetten tegen het koningschap van Jezus, dus eigenlijk tegen dat van God zelf. En dan, zo verwacht de Eeuwige, dat mensen *daardoor* van inzicht veranderen, dat het kwartje valt, dat ze zich gaan aansluiten bij hem, en niet meer meedoen met de wereld accepteren zoals die is. Die een diep vertrouwen hebben dat het anders moet en anders kan, en zich daaraan verbinden, op hoop van zegen.

Dat is dus veel dieper dan dat eerste enthousiasme. 'De wereld loopt hem na', zeggen de autoriteiten vol afgrijzen. Maar ze kunnen opgelucht ademhalen. 'Wereld' is een dubbelzinnig begrip bij Johannes, het kan 'iedereen' zijn, maar ook 'dat wat Gods wil afwijst'. Een paar dagen later zal die 'wereld', manipuleerbaar als ze toen ook al was, roepen om Jezus' kruisdood, en dat gaat ook gebeuren. Alleen zo, blijkbaar, door liefde tot het einde, kan de vicieuze cirkel van haat en verwerping worden doorbroken.

En dan nog! Ook daarna, ook na die uiterste daad van liefde, kun je dat koningschap afwijzen. Kun je liefde voor je naaste beperken tot je eigen kring, je eigen kleur. Kun je dwars blijven liggen, kun je sabotage plegen, kun je het koningschap van Jezus de overwinning van recht en vrede lang, heel lang, tegenwerken.

Maar waarom zou je? Waarom doen wij mensen dat? Waarom kiezen we kortzichtig voor eigenbelang, in plaats van voor dat visioen van de profeten? Wat staat Gods koningschap in de weg? We gaan het allemaal weer zien in deze week, want het zit verstopt in de verhalen van de drie dagen van Pasen.

Dat verhaal eindigt met licht, met toekomst, met belofte. Het *wordt* Pasen! En eigenlijk *is* het ook vandaag in dit verhaal al Pasen, want er is die andere groep, die erbij was toen Jezus Lazarus uit het graf riep, en die gaat daarover vertellen. Ze hebben het allemaal bij de hand, ze weten het allemaal: als dat kan, als zelfs de dood geen grens meer is, dan is er echt hoop, dan kan er echt iets gaan veranderen.

Maar om dat straks te kunnen vieren moeten we het aandurven de donkere kant te zien, de tegenwerking, de afgunst tegenover die nieuwe Koning, de weigering om hem zijn plek te gunnen. Dat alles waar we zelf ook volop deel van uitmaken. Dat zijn niet de anderen, de slechteriken, dat zijn we zelf ook. Palm- en Passiezondag vat dat in één beeld: de liefde van Godswege, die door mensen wordt tegengewerkt. En dat alles is natuurlijk één grote uitnodiging om daarmee op te houden, om mee te gaan doen met die beweging van liefde, van bevrijding, van niet meer vasthouden aan je rechten en privileges, maar voluit te gaan voor de toekomst van God.

Dat is, voor mij, op weg gaan naar Pasen. Met alles wat ons afleidt, alle sores die we hebben en waar we ons terecht of niet zo terecht druk om maken: laat dat ons denken bepalen deze week: die hoop, dat verlangen, die toekomst die voor het grijpen ligt.
Amen.